

ביאורים לפרקי אבות

כ יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אָמַר: הָיוּ עַז בְּנִמְר, וְקָל בְּנֶשֶׁר, רִץ בְּצַבִּי, וְגַבּוּר בְּאָרִי, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבְּשָׂמִים. הוּא הָיָה אֹמֵר: עַז פָּנִים לְגִיהֶנֶם^(א), וּבֹשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן^(ב). יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנָה פִּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ:

~ פירוש ר"ע מברטנורא ~

(ישעיה מ) יַעֲלוּ אֲבָר בְּנֶשֶׁרִים יִרְצוּ וְלֹא יִיָּעָו: וְרִץ בְּצַבִּי לְרֹדֵף אַחַר הַמְּצוֹת: וְגַבּוּר בְּאָרִי לִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרָח מִן הָעֵבְרוֹת: עַז פָּנִים לְפִי שֶׁהָעוֹת נִכְר בְּפָנִים בְּדַכְתִּיב (משלי כא) הֵעִז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו (ט), לְפִיכָךְ נִקְרָא עַז פָּנִים: שֶׁתְּבַנְּה עֵירֶךְ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. כְּלוֹמַר, כִּשֶׁם שֶׁחֻזְנְתָנוּ זֹאת הַמְּדָה, שִׁסִּימֵן לְזוֹרַע אֲבָרָהּ בְּיָשָׁנִים רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים (יבמות עט), כֵּן יְהִי רְצוֹן שֶׁתְּבַנְּה עֵירֶךְ וְכוּ':

עַז בְּנִמְר. הַנִּמְר הָיָה נוֹלֵד מִן חֹזֵר הַיַּעַר וְהַלְבִּיָּאָה, כִּי בָעֵת יָחַם הָאָרְיוֹת הַלְבִּיָּאָה מִכֻּסֶּת רֵאשָׁה בְּסִבְכֵי הַיַּעַר וְנוֹהֶמֶת וְתוֹבַעַת אֶת הַחֹזֵר, וְהַחֹזֵר שׁוֹמֵעַ קוֹלָהּ וְרוֹבֵעָה, וְנִמְר יוֹצֵא מִבֵּין שִׁנְיָהּ. וְלִפִּי שֶׁהוּא מִמְּזוֹר הוּא עַז פָּנִים, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בוֹ גְבוּרָה כָּל כָּךְ. אֵף אִתָּה הָיוּ עַז וְלֹא תִּבְיֵשׁ לְשֶׁאל מִרְבֵּךְ מִה שֶׁלֹּא הִבְנַתְּ, כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנֵינוּ לֹא הִבִּישָׁן לְמֹד: וְקָל בְּנֶשֶׁר. לְחֹזֵר אַחַר תְּלַמּוּדְךָ, וְלֹא תִיגַע. בְּדַכְתִּיב

~ עיקר תוספות יו"ט ~

שִׁישׁ לוֹ בִּשְׁת פָּנִים לֹא בְּמַהֲרָה הוּא חוֹטֵא, בְּדַכְתִּיב וּבְעֵבּוֹר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנִיכֶם לְבַלְתִּי תִּחְטְאוּ. מְדַרְשׁ שְׂמוּאֵל:

(א) עַז פָּנִים לְגִיהֶנֶם. שֶׁמְעִיז פָּנָיו שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו שֶׁבְּשָׂמִים: (ב) וְנִאֲמַר יִשׁוּבוּ רָשָׁעִים לְשֶׁאוֹלָה: (ג) וּבִשְׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן. כִּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חו"ל כָּל אָדָם

~ משיחת ש"פ נשא ה'תנש"א ~

„פרקי אבות הם חלק מתורה שבע"פ שלמודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמודם בעיון, כראוי בתורה שבע"פ.

אלא שמכיון ש„איני מבקש . . . אלא לפי כחן“, לא תובעים מכא"א שילמד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמסתמא ענין זה יקשה להביאו לידי פועל: אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון כדבעי, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הזקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירוש רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת עם המפרשים (שהם התורה שבע"פ בתורה שבע"פ גופא).

והאמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שזהו עיקר ענינם – לימוד התורה בפירושי, בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך – בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם.

(בלתי מוגה – דברי משיח ח"ד ע' 130)

רבי אומר . . .

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ז

כ) לעשות רצון אביך שבשמים

רצון – הוא למעלה מהתחלקות (ושינוי דרגות), רצון הוא אחד ויחיד, הן לגבי פרטי הדבר שהוא רוצה, שהרצון הוא בכל פרט בשה, והן בכללות „אין הרצון משתנה לפי אופן הענינים שהרצון בהם“, „נאמר שבדבר זה הרצון הוא באופן כך ובדבר זה הרצון הוא באופן כך“³.

לכן נקט התנא „רצון אביך“, שכן שלימות העבודה היא כאשר בקיום כל המצוות מורגשת נקודה אחת ויחידה – קיום רצונו של הקב"ה⁴.

לאחר שמונה התנא ארבעה אופני עבודה (עז, קל, רץ וגבור), הוא מסיים „לעשות רצון אביך שבשמים“, ומדייק „רצון אביך“, ולא „מצוות אביך“.

ויש לומר הביאור בזה:

מצוות – מורה (גם) על התחלקות המצוות לפרטים, תרי"ג מצוות, שכל אחת חלוקה משאר המצוות באופן קיומה, ועד ש„אין עושינן מצוות חבילות חבילות“¹, „דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת“².

3) ספה"מ קונטרסים ח"ב עמ' שיב. (4) ספה"ש תנש"א

1) ברכות מט, א. (2) תוד"ה לפי – מ"ק ח, ב. ח"ב עמ' 554.

ותן חלקנו בתורתך

ולכן מקדימים „שיבנה בית המקדש במהרה בימינו“, כי עיקר ענין הברור בדרך מנוחה יהי' לעתיד לבא⁵.

לאור האמור מובן גם מדוע נקבעה תפלה זו בסיום תפלת שמונה עשרה: שהרי ברור נפש הבהמית בשעת התפלה הוא בדרך מלחמה, וכמאמר „שעת צלותא שעת קרבא“ (אלא שהיא „שעת קרבא“ בלבד ונקראת, חרב של שלום“⁶), ולכן מבקשים בסיום התפלה „ותן חלקנו בתורתך“, שהברור יהי' על ידי התורה שהוא בדרך מנוחה ממש⁷.

הבקשה „ותן חלקנו (סתם) בתורתך“ היא שהברור ד„חלקו בעולם“ יהי' על ידי התורה דוקא, שהוא ברור בדרך מנוחה, היינו שאינו מתלבש בלבושי המתברר אלא הברור נעשה ממילא מצד הגילוי אורי. וכמאמר „מאן מלכי רבנן“, והמלך יושב בהיכלו וגזור גזירות ומתבצעים הדברים בדרך ממילא על ידי השרים וכו'. ובאופן זה אין שייד שום אחיזה ללעומת זה, מכיון שאינו מתלבש בו, וכן אין חשש שיהיו הדברים המתבררים חוזרים ונופלים ח"ו⁸.

1) ראה תניא פל"ז. (2) ראה תוי"א בראשית ה, ד ואלך. ד"ה ת"ר נ"ח תרנ"ט. (3) גיטין סב, א. (4) ספה"מ תש"ד עמ' 109. (5) כי אז יהי' בנינו שהתורה היא „בעה"ב“ על עניני העולם. (6) לקו"ת ר"פ תצא בשם הזהר. (7) ספה"מ תש"ד עמ' 103. (8) משיחת ש"פ חו"ב תשי"ג – על פי רשימת השומעים בלבד.

